

(КІэухыр. ПэцІэдээр 1-нэ нап.)

Уасэ зимылэщ я мыхьэнэр

Адэкіэ псалъалэм кыте-хьаш КъБР-м и Парламентым и Унафэщым и кьуэдзэ **Къардэн Мурат**. Ар кьеджаш республикэм и хабзэуэбзыху орган нэхьышхэм и УнафэщІ Егоровэ Татьяна кыгьэхьа тхыгэм. Абы итт: «Газет кьыдэкІыгьуэхэр лъэпкхэм я тхыдэм, хабзэм, щэнхэбзэм я щІэнгуагъуэу кьэпллытэ хьунуц. ЛІэщІыгъуэм кьриубыдуэ газетхэр зоманым и гьэунэхуныгъэхэм пэлъэщаш, лъапІэныгъэ нэхьышхэхэри ди нобэм кьахьэсащ. Газетхэм я тхыдэр быдуэ епхаш Къэбардей-Балкьэрыр зэрызэфІэуамрэ зэрызиу-жьамрэ. Ди зоманми фи псалъэм цыхур щІодэлү. Илэ-сищэ гьуэгъуанэмкІэ газетишми сынывохьуэху или фыщІэ фхузощІ анэдэлъхубзэхэр хумэным фызыртылажэм папщІэ. Ар ди зоманми мыхьэнэшхуэ илэуэхуц».

Журналистхэм ехьуэхуаш Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхьомэдэ **Сэхурокъуэ Хьэутий**: «Къалэмыр зылыг, псалъэм и кьарур зи ІэщІагъэм кыщыцзыгьэзэблпыф журналистхэм я Іуэхуцлафэм и мыхьэнэр кьэлэутэгъуейщ. Поом хуэмьдэ-жу нобэ мыхьэнэшхуэ илэщ Іуэхум и пэжыпІэр цыхум деж нэхьэсынми. ФыщІэ ин фхузощІ фи ІэщІагъэм, Жэхум фызырхуэпэжым, адыгэ щэн-хабзэмрэ анэдэлъхубзэмрэ хумэным, ахэр цыхубэм я деж нэгъэсынми, хамэ кьэралхэм щыпсэу ди лъэпкхэгъухэм яудіэ зэпыцІэныгъэр нэхь быдэ хуэным хэлъхьэныгъэ зэрыхуэ-фшым папщІэ». - жилащ тхьомэдэм. Абы ДАХ-м кьыбгъэ-дэкі дамыгьэхэр яхуигьэфэ-шаш «Адыгэ псалъэ» газетым и лэжъакІуэхуэ Чэрим Марьянэ, Къаныкьуэ Андисэ, Хьэщыкьуей Олег сымэ, «Кабардино-Балкарская правда» газетым и журналист Богачёвэ Иринэ, «Заман» газетым и редактор Тикаевэ Фатимэ.

Махуэшхуэр зыгьэлъапІэхэм ехьуэхуэну пшыхьым кьэблэ-гыат ди кьуэш республикэхэм кыікІа хьэщІэхэри: «Адыгэ макъ» газетым и редактор нэхьышхэ **Мэшлукъуэ Саидэ** (Адыгэ Республика), КъШР-м и ЦыхубэЗэхуэсым и Унафэщым и дэлэпкьуэгъуэ, Къэрашей-Шэрджэсым и Журналистхэм я

зэгхуэныгъэм и тхьомэдэ **Тхьэгъэпсэу Увжыкьуэ**, «Черкес хэку» газетым и редактор нэхьышхэ **Абидокъуэ Люсанэ**, «Къарачай» газетым и редактор нэхьышхэ и кьуэдзэ **Байрамкуловэ Зульфийа**, «Растдинат» газетым и кьы-дэкІыгъуэ жэхэхэм я редактор **Сланов Аслъэн** (Осетие Иш-хьэрэ - Алание).

- Мы махуэшхуэр зэкьуэш республикэхэм ди зэуэдзщ. Сыт щхьэкІэ жыпІэмэ, илэщ 40-м нэблэгъауэ газетхэр дызэ-долажэ, ди тхыгьэхэмкІэ ды-зохьуажэ. Апхуэдэ зэпыцІэны-гъэм фыіуэ дызэрегъэцІыху, зы гуп хуэдэу дызэдегъэлажэ. Иджыблагъэ махуицкІэ ди журналист кьэдгьаукІуэри, Къэбардей-Балкьэрым шыла кьудейщ. ЖысІэнураци, псалъэм макъ зэрыщІэтын хуейм ещхуэ, «Адыгэ псалъэмрэ» «Адыгэ макъымрэ» адэкі дызэкІэлыкІуэну ди гуапщ. Дызылэпкьщ, дызэлэжыыр зы Іуэхуц, - кьыхигьэщаш Мэшлукъуэ Саидэ. Апхуэдэуи ар кьеджаш АР-м Лъэпкь ІуэхуэмкІэ и кьэрал комитетым и хьуэхуэ тхыгьэм.

Абидокъуэ Люсанэ Къэрашей-Шэрджэсым Лъэпкь Іуэху-хэмкІэ, цыхубэ коммуникацэ-хэмрэ печатымкІэ и ЩІыхь тхы-лыр яртыжаш «Адыгэ пса-лъэ», «Кабардино-Балкарская правда», «Заман» газетишми я ма-

редакцэхэм. Кьыхьэгъэщып-хьэхэщ, Абидокъуэр зи унафэщІ «Черкес хэку» газетым и зы кьыдэкІыгъуэр «Адыгэ псалъэм» и илэщы 100-м зэры-трихуари. Ди гуапэ зэрыхьун-ци, Люсанэ «Адыгэ псалъэм» и лэжъакІуэ зыбжанэм кьыдиты-жаш КъШР-м Лъэпкь ІуэхуэмкІэ, цыхубэ коммуникацэхэмрэ печатымкІэ и министерствэм кьытхуигьэфэщаш шыхь тхыль-хэр: Жыласэ Маритэ, Табыщ Мурат, сэ.

Къэбардей Адыгэ Хасэм и тхьомэдэ, «Адыгэ псалъэ» газетым илэщ 23-кІэ и редактор нэхьышхуэу шыта **Хьэфыліцэ Мухьэмэд** жилащ 1970 - 1980 гэхэм зэрыщытам хуэдэу, газетхэм я тиражыр мин 20-м нэс хьужыну зэрапІалэр. «Псалъэм и кьарур инщ, псом хуэмьдуэ бээр хумэным ехьэллауэ. Абы кьыхькІуэ кьы-дэкІыгъуэхэм гулгытэ ялэн зэрыхуейм шэч хэлъкьым», - жилащ Хьэфыліцэм.

Пшыхьым ягу кьыцагьэкІы-жаш республикэ газетхэм лъэ-хьэнэ зэхуэмьдэхэм хэлъхьэ-ныгъэ хуэзыщІахэр. Абыхэм ящыцу и цІэ кьраІуаш 1998 гъэм кьыщыцІэдзэуэ 2021 гъэ пщІондэ «Заман» газетым и редактор нэхьышхэу шыта **Аттаев Жамал**.

ЩІДАА-м и щІэныгъэ сөкретарь нэхьышхэ **Шхьэгъэпсэу Сэфарбий** газетишми я ма-

хуэшхуэмкІэ щехьуэхум кьы-хигьэщаш кьыдэкІыгъуэхэм я пщІэр зэрылыагэр. «Прессэм хьыбарыщІэхэр зэбригьэкІэ кьудейкьым, абы бээр ехьумэ, цыхум и гупсысэр еунэтІ. ЩІэ-ныгьэхэмкІэ Дунейпсо Адыгэ Академиемрэ абы и Президент Къанокъуэ Арсенрэ кьабгъэ-дэкІыу сынывохьуэхуэ еху-лэныгьэхэр філіэнү», - жилащ кьэпсэлым. Абы ЩІДАА-м хэт Щоджэн Іэсхьэд кьыдигьэкІа «Адыги» тхылыр «Адыгэ пса-лъэ» газетым тыгъэ кьыхуи-щІащ.

- Журналист лэжыгьэм илэщ 20-м щІигьуаш сызэры-хэтрэ - корреспондент лэжы-гьэм кьыщыщІэдзэуэ «Къэбар-дей-Балкьэр» кьэрал телера-диокомпанием и унафэщІ кьулыкъым щыцІэкІыжу. Ауэ сыт щыгъуи си гум Іэфіу илэщ «Адыгэ псалъэм» лэжъэн кьы-зэрыщыщІэдзэр. ИкьукІэ фы-цІэ яхузощІ, си насып кьыхуэ, а илэщэхэм кьыздэлэпкьуэ нэхьышхэм. Газетым и лэжъа-кІуэхэр нобэми псэкІэ слэгъу-нэгъу гупц. «Адыгэ псалъэ-рац» журналист ІэщІагъэр фыіуэ щыслээгъуар, гьашцІэ гьуэгъу хуэзыщІалэр. Сыныво-хьуэхуэ ехьулэныгьэхэр дя-рөкі філіэнү, - жилащ «Къэбар-дей-Балкьэр» кьэрал телера-диокомпанием и унафэщІ **Къэ-занэ Людмила**.

Пшыхьым и кІэм «Адыгэ пса-

лъэ», «Кабардино-Балкарская правда», «Заман» газетхэм я редактор нэхьышхэуэ **Жыласэ Заурбэч**, **Бжъахьуэ Ранетэ**, **Конаков Хьэсэн** сымэ махуэшхуэр кьадэзылыгъэхэм фыщІэ хуашІащ. Абыхэм кьы-хагьэщаш илэщы 100 гьуэгъуа-нэм кьриубыдуэ Къэбардей-Балкьэрым кьыщыцыхуэ Іуэху-гъуэ псори газетхэм я напэ-кІуэцІэхэм кьызэрыщыгьэлэ-гъуэжэр, дэтхэнэри и кьалэным пэлъэщашуэ кьызэралытэр.

- Илэщы 100-м кьриубыдуэ зы щІэблэм и пІэм адресир кьы-уэвуэ ди газетхэр кьэгуэ-гурыкІуаш, лэжъакІуэ пщы бжъагьэхэр абыхэм щызэ-блэклэщ. Мы Іуэхум ирхьэлІуэ «Адыгэ псалъэ» газетым тхыль щхьэхуэ кьыдигьэкІащ, зыми и гуащІэр дьмыгьэкІуэдын па-пщІэ. Газетым и блэклэмрэ абы щылэжъахэмрэ ятеуха тхы-гьэхэр зэрыт кьыдэкІыгъуэр ди лъэпкь газетым и щІэнгуагъуэу кьэпллытэ хьунуц, - жилащ Жыласэ Заурбэч. - Іужьрей илэщ 40-м ди редакцтм и унафэщІу щытар цыхуитІщ: Мэзыхьэ Борисрэ Хьэфыліцэ Мухьэмэдэр. Дэтхэнэми хэлъхьэныгьэхуэ хуищІащ адыгэ журналистхэм. Мэзы-хэм хуэзэфІэклэщ Адыгеймрэ Къэрашей-Шэрджэсымрэ кьы-щыдэкі лъэпкь газетхэм я гьу-сэу номер зэхьэхэр ягьэхьэзыру ищыну, Хьэфыліцэм дапищІа-жаш хамэ кьэралхэм цыкьыхьа ди лъэпкьэгъухэм. ФыщІэ яху-зощІ зэпымылуэ гулгытэ кьыт-хуэзыщІ ди щыналь уна-фэщІэхэми «Адыгэ псалъэр» кьызырхьэ ди щІэджыкла-кІуэхэми. Тхьэм фригьэфІа-кІуэ!

Пшыхьыр ягьэдэхаш «Тэрч кьэзакьхэр», «Балкария», Шхьэлыкьуэ кьуажэм дэт ма-кьамэ школым лъэпкь кафема-кІэ шапхьэ зытрах и «Шардан» гупкэм хэтхэм, КъБР-м шыхь зилэ и артист Тепеев Алим, КъБР-м и Музыкэ театрым и уэрэджыакІуэ Еуаз Азэмэт, «Голос. Дети» нэтыным пажэ щыцыхьахэм ящыц Куэцэ Идар сымэ.

БАГЪЭТЫР Луизэ.
Сурэтхэр
Къарей Элинэ трихаш.

Зәлушцәхэр

Гъуэгуанэщцәхэм къыхохъуэ

КъБР-м и Ізтащхьэ КІуэкіуэ Казбекр «Новопорт Холдинг» ООО-м и унафәщцә Янкилевич Евгенийрә тепсәлыыгъащ Налшык дунейпсо аэропортым игъуэтыну зыужьыныгъэхэм.

ЯНКИЛЕВИЧ Евгений щыналъэм и Ізтащхьэм иригъэццыхуащ Налшык дунейпсо аэропортым и унафәщцә ягъэуа Айнетдинов Сергей. Абы нэхъапәкцә Кольцовә, Краснодар, Сочә аэропортхэм унафәщцә къулыкхъур щийыгъащ. Мы Ізнатәм къәкләун и пз Волгоград дәт аэропортым и унафәщцым и япә къуэдззу ләжъащ. Айнетдинов Сергей Къэбәрдей-Балькърәым унагъуэ щуухуащ, илхәс зыбжанә хъуауэ ди щыналъэм шопсәу. Республикэм и Ізтащхьэр абы ехуәхуащ и Ізнатәщцә хъуәлпәныгъэхэр шцлән.

Зәлушцәм щытепсәлыыгъащ Іуэхушәпәм зман гъунәгъум къыпшәт къалән нэхъыщхьэхэм. Абыхэм ящыц зыщ кovid ләхъэзәнм и пәкцә зрышцәтам хуэдәу, илхәсәым къриубыдәу абы щызәбләкцә цыху бжыгъэр мин 350-м нәгъэсыжыныр, зыужьыныгъэм хуэзышәну ләабжыгъ бидр гъэтылыныр. Мы зманым аэропортым хуәныгъә шхьэхуәхэр шоклуәкцә. 2024 гъэм зәгъәпәщцәжыныгъә ләжыгъэхэр щылаш: цыхуэхэм билетхэр къыщәащ, кхъухьләтәм щитыкхьәнәу зманым къыщысынум щещәу, къыщәпщыгъ пәшхэр зыхуей хуагъәзәщ. Апхуэдәуи бизнес-залыцә Іуэхуащ. Нэхъапәкцә зыхуей хуагъәзәжәщ унә щыбыр, аэропортым къегъәщцәлпә щыпәр зәлушцәщ ашцәщ.

И гугуә яшцә аэропортым и инфраструктурәр егъәфцәкцәнынкцә проект зәмылзужьыгъуәхэр зәгъусәу зрагъәзәщцәнум. Я мурадш кхъухьләтә гъуэгуанэщцәхэм къыхагъәхуәнәу. Иджыблагъә «Новопорт Холдинг» ООО-мрә щыналъәмрә зәгъусәу проектщцә ягъәзәщцәщ. Абыкцә дәләпәкхуәгъуә къахуәхуащ Санкт-Петербург и Правительствәр. Налшыкрә Санкт-Петербургрә зәпызыщцә кхъухьләтә гъуэгуанэщцәм щцәлушцәшхуә иләщ, тысыпә нәщцә шцлә ззи къыхуакъыым.

Тыншу къаләм щызекләнущ

Щыналъә гъуәгуәр зәпәщ щыжынынкцә дпәкцә егъәкцәкцән хуей ләжыгъэхэм КъБР-м и Ізтащхьэ КІуэкіуэ Казбекрә КъБР-м транспортмрә гъуәгу хозяйствэхэмкцә и министр Дыщәкцә Аслъәнрә тепсәлыыгъащ.

КъЭБӘРДЕЙ-Балькърә Республикэм и гъуәгуәр зыхуей хуәгъәзәнынкцә мы гъэм ләжыгъәшхуә шрагъәкцәкцәщ ди щыналъәм. Хуагъуәуауэ щыта пәләтәм нәхьрә нәхь псынщцәжу тральхәщ Бахъсән - Къызбрун гъуәгу хуиубыдәу Куба къуажәм и Іхәлхәжәм ит ләжыкыр. Дпәкцә нәгъэсынмәгуәргә Аргудан къуажәмрә Осетие Ищхьәрә - Алание Республикәмрә я зәхуакум дәлгъ гъуәгу и 15-нә километр. Машинәхэм я бжыгъәр хәжәу зәпщыт икцә ахәр зәбләгъәкыныр ләжыгъәшхуәу къыхуәуә министрствәм. Абы къыжкылуә къалытащ языныкхуә гъуәгуәхэм зәгъәубгъун хуейуә. Зрыжаләмкцә, гъуәгуәхэм зрагъәубгъуә нәужь къалә кцәкцәным, къуажә, къалә зәпылыпәхэм джә щызәтрихьә машинәхәр нәхь зәккәкцәнущ, зыр әдрейм зәран хуәмыхуә зәбләкцәфынущ. Апхуэдәщ, псаләм папщцә, Шәджәм уиклпә Бахъсән къаләм узәрыкцәу гъуәгуә.

Шәджәм 2-рә Булунгүрә зәпызыщцә километр 25-м, Новопавловск - Прохладнә - Мәздәгу (километр 6,5-рә), Малкә - Ингушты (километр 8,1-рә) щыпәщцәнущ гъуәгу ләжыгъәхэр. Абы хәтщ ләжыкы 9.

Кърауащ нэхъәпәм гъуәгу темылауә иджы абы шәләжыны щыпәлхәри. Зрыжаләмкцә, Налшык къалә дәт машинәхэм я бжыгъәр зрыжәхуәм къыхәкцәу араш. ар. 2020 гъэм къаләм махуә кәс машинә мин 50 къыдыхьәу щытамә, 2024 гъэм а бжыгъәр мин 89-рә хуәащ. Зы жәщ-махуәм къриубыдәу къаләм щызәхәкцәу а машинә бжыгъәр зыгүрүрә зәбләгъәкыны папщцә, Налшык къалә укъезышалә гъуәгуәхэр зәхәгъәшхьәхуәкцәу ящыныш.

«Хәкум и хъумақлүэхэм» зыхуагъазә

«Хәкум и хъумақлүэхэр» урысейпсо фондым и Къэбәрдей-Балькърә щыналъә къуадәм къыщызәщцәкцәуәжәщ илхәсрә мазитхум зәфләгъәкцә ләжыгъәр.

ЯПЗ махуәм щегъәжәуә, Ізцәгәллхәр елжәщ къыхуагъәхь тхыгъәхэм телефонкцә зыкызырәхуагъәзәми. Апхуэдәуи социальнә сәтхэм шцлә нәпәкцәлүәцхэм къахуәзытхәми я упщцәхэм жәуап иратащ.

Іуэхушәпәләм и пресс-Ізнатәм къызәритымкцә, 2024 гъэм шцкцәлүгъуәм и 5-м ирихьәлпәу, фондым цыху 7850-м зыкыкхуагъәзәщ Іуэхугуә 15300-кцә. Нэхъыбәу ахәр зытеухуауә щытар дзә Іуэху хәхәм хәтхәм къэралым ахьшәкцә зрызәщцәгъуәр къазәрылхьәжынырщ, ветераным и тхылыр къызәрыдахыну щыкцәрщ, узыншагъәр зырагъәфцәкцәжынымрә медицинә, юридическә дзәпәкцәныгъәхэр зрагъәуәтынмрәщ. Фондыр а Іуэхухәм хәлпәащ, нәхъыбәр зәфләгъәкцәщ, әдрейхәм иджыри йоләж.

«Хәкум и хъумақлүэхэр» фондым и щыналъә къуадәм и хәщцәлпәр: Налшык къалә, Къэбәрдей уәрам, 160 унә. Абы упсалә хъунущ +7 988 928 95 34 телефон номерымкцә.

КЪАНЩАУЭ Мәлычпхъу.

Гупсысә щцәщыгъуәхәмкцә зохъуажә

КъБР-м и Журналистхэм я зәгухьәныгъэм къызәригъәпәщри, Налшык къалә щеклүәкцәщ Къэбәрдей-Балькърә Республикәмрә Кавказ Ищхьәрәмрә къыщыдәкцә газетхэм нобә я Іуэху зәрыдәкцәм, газетыр гъәхьзәрыным, зәбгъәхьыным ехәлпәуә щыгә гугуәхьхэр зыхуәдәм, нәгуәушцәхэм ятеухуә зәлушцә. КъБР-м и Журналистхэм я зәгухьәныгъэм и тхьмадә, «Адыг псалә» газетым и редактор нэхъыщхьә Жыласә Заурбәч зәлушцәр къызәлуишәщ икцә щыналъә зәмылзужьыгъуәхэм къикцә редактор нэхъыщхьәхэмрә журналистхэмрә фыцлә яхуишәщ зыпәрыт Іуэхум нәхьри зрагъәжыны мурад ягәу къызәрызәхуәсам папщцә, икцә я ләжыгъәм Ізталыщцәхэр халхьәхьн шхьәкцә я гупсысәхэмкцә, Іуэхушәкцәхэмкцә зәчәнджәщыну къыхуридащ.

барегәщцә Ізнатәхэмкцә къэрал комитетым. Газетым Іә тезыдәфхэр зәрымащләм къыжкылуә, хәкыпәлә къәдгупсысәщ. Ди газетым и уасәр сом миным шлөгуә, ауз цыхуә и Іуэхушәпәлә щцәхуәм газет 15 е нәхъыбә зәлууә тридзәм, сом 150-кцә кәщәхуф. Ахәр дә яхудошжә. Къыщынәмыщцәуә, а уасә дыдәмкцә традзәф, редакцәм джә къыщызыщцәжыфхэм. Ди щцәжыкцәкцәуәхэм тхьәмахуәм тхуә къыдәкцә газетыр яфләгъәщцәгъуән хуән папщцә журналистхэр щцәж-щцәхьурә районхэм догъәкцәу. Къуажәзәсым газет тридзән папщцә, абы өзым зыщцәлгәжыны е и гъунәгуәр зәрылжәкцәкцәуәфым теухуә тхыгъә къыщәджән хуейцә. Ләжәпәлә пәшым щцәмыкцәуә щцә журналистым тхыгъә гъәцләгуән хуәтхьәнукъым, тхыгъәр мыгъәщцәгъуәнәм, газетым зыри еджәнукъым», - жилаш Мәшлөккәуә Саидә.

Зәлушцәм хәтәщ КъБР-м Щәнхәбзәмкцә и министрствәм Жыбарегәщцә Ізнатәхэм ядәлжәжәнынкцә и къуадәм и унафәщцә Романовская Аннә, КъШР-м и Журналистхэм я зәгухьәныгъэм и тхьмадә Тхьзәгъәпә Увжыкыуә, Адыг Республикэм къыщыдәкцә «Адыг макъ» газетым и редактор нэхъыщхьә Мәшлөккәуә Саидә, абы и къуәдзә Тау Замирә, «Адыг макъым» и корреспондент Ансыкыуә Ирино, Къэрәшәй-Шәрджә Республикэм щыцә «Черкес хәжә» газетым и редактор нэхъыщхьә Абидоккәуә Люсанә, газетым жәуап зыкхь и секретарь, «Ләгуәпкыуә» сабий журналым и редактор нэхъыщхьә Аслъәныкәуә Мадинә, «Къарачай» кърәшәй газетым и редактор нэхъыщхьәм и къуәдзә Байрамкулөвә Зульфия, «Дәнь республикә» газетым и ләжыкцәуә Килбә Светлана (КъШР), «Кабардино-Балкарская правда» газетым и редактор нэхъыщхьә Бжәхәхуә Ранетә, «Заман» газетым и редактор нэхъыщхьә Конаков Хьәссән, «Адыг псалә» газетым и ләжыкцәуә Нәщцәпиджә Замирә (КъБР), Осетие Ищхьәрә - Аланием къыщыдәкцә «Растдзинад» газетым и редактор Сланов Аслъән сымә.

Абы къыжыгъәщцә газет мини 4 къыдагъәкыны хуейуә я пщә зәрылпәр, нобә абы зыкхьәмкцә зәрыщцәрагъәгуәр. Абы ипкә иткә, районхэм кцәуәр цыхуәхэм, щцәжыкцәкцәуәхэм зәралушцәр, газетым Іә традзән щыцәхуәм и мыхьәзнәр къызәрырагъәлуәр жилаш Саидә. Апхуәдә Ізтал «Заман» газетми къызәригъәсәбәпәр жилаш Конаков Хьәссән.

Жыласә Заурбәч зәлушцәм и пәщцәдзәм тепсәлыыгъащ Къэбәрдей-Балькърәым къыщыдәкцә газетхэм нобә я Іуэху зылуытым, ләпкыбзәкцә дунейм къытхәхьә къыдәкцәгъуәхэм я шхьәхуәныгъәхэмрә абыхэм нәхьри зрагъәжыны папщцә щыцә хәкыпәлхэмрә. Абы къызәрыжыгъәцәкцә, гугуәхь нәхъыщхьәуә къапәщытыр газетхэм ләжәкцәуә къақлүэхэм я бжыгъәр зәрымащцәмрә Іә тәдзәным пыщцә гугуәхьхэмрәщ. «Адыг макъым» и редактор нэхъыщхьәм жилаш редакцәр ләжәкцәуәкцә зәрызәпәщыр, ауз шцәләгуәлә зәрамащцәр. «Дә ди ләжыгъәр хуабжы къытщегъәпсынщцә АР-м и Правительствәмрә Ләпкә Іуэхухәмкцә, хамә къэрал щыпсәу ди ләпкәгъуәхэм ядәлжәжыныр хьы-

Абидоккәуә Люсанә къыщыпәсаләм къыжыгъәщцә къэралым къыдәкцән хуей бжыгъәуә къахуигъәуәр нобәкцә зрагъәзәщцәфыр, абы папщцә Ізтал зәмыщхьәр къызәрагъәсәбәпәр. Псаләм къыдәкцәуә жыпәләм, курыт еджәпәләм щылажәхәм газет 20-м Іә традзәм, хуәшәжә, апхуэдәуи къуажәхэм дәт поштхәм Іәрагъәхьә.

Туапә пщымыхуәуә къанәркыым фи ләжыгъәхэм апхуәдә гукыдәжә фыхуиәу фызырхуәщытыр, газет къыдәгъәкыным иужь фызыритым нәмыщцә, ар зәбгъәгъәхьыным шхьәкцә фыгуәуәуә къызәрызәгъәпәщцә куәд и уасәщ. Сыт хуәдә зман дыщыпәсәуми, сыт хуәдә зәхуәкыныгъәхэр къахьәми, газетыр сыт щыгыуә сәунәш, сыт шхьәкцә жыпәләм, шцә зыхуәщцә хьыбар гуәр цыхуәхэм ящцәхьәм, и ләжыпәр къыщәлхьәхуәр тхылымпәм тет газетраш. Абы къегъәлгәгуә газетым дзыхь нәхь зәрыхуәщцә, цыхуәхэм ящцәлгәлгән зәрыхуәйри, - жилаш Романовская Аннә.

Конаков Хьәссән жилаш әдрей республикәхэм къащхьәщыкылуә, КъБР-м урысыбзәкцә, адыгәзәкцә, балькърәбзәкцә къыщыдәкцә газетхэм электрон къыдәкцәгъуәи зәраләр, ар тхьәмахуәм тхуә зрагъәхьәззырыр.

Къызәхуәсәхәм гуәз-лыуә ягәуә тепсәлыыгъащ газет къыдәгъәкыным епхә гугуәхьәхэм икцә шхьәпә хуән куәд зәлушцәм налуә къыщәщцәщ.

НӘЩЦӘПЫДЖӘ Замирә.

Сурәтхәр тәзыхар Къарей Элинәц.

Тхаклуэм, усакулуэм, тхыдэ-тхым тхылышцә и кьәлэмьпә кьышцәла нэужь сабий кьыхә-хуам хуэдәу цогуфыкI. Апхуэдәу дунейм кьытхыш усакулу Куәцә Хьэсэн «Балькь лүфэ ныджэ» и усэ тхылыр. Балькь нэхь псы кыкхь ди республикэм илзкыым. А псы ежэ-хым и лүфэ лус кьуажэхэм ящыц дэтхэнэми а фцәщыгьэ-цәр зәриллүгәу а псыхуэм циггәкIуа сабиигуэр и нәгу кьышцәкхьжынуш. Илэжыпә-кIи сабиигуэм уиггәгъзәжүу тхылым итц усэ зыбжанэ, гьәщцәгуәнү гүм кьипсә-лэпкI, псэм едхәшцә гьәщцәр шцәзгыгәу кьыпщышцәи за-шцәж. Усакулуэр усакулу зыщы-жыр и чәзүм псалъэхәр кьып-хуиггәкIуәтәр а жиләмкIә дә-хэм, фһым укьызырхуиггәу-шыфырш. Сә кьызарысы-хуәмкIә, Куәцә Хьэсэн кьхәу-лауц усәни а усәмкIә даха-гьэм укьыхуиггәушыни.

СӘ СЫКРИТИККЫЙМ, сы-тхыльджәу аркүдәйши, ку-дым нә гуәпкIә сриггәлпү, сыдихәкху, абы и усэ сызәддә-хәр машәккым. Апхуэдә усә са-зырхәр кьзәгълэпгәуэн ипә, езы ди ныбжәгәу и гугуә шчы-нут.

Куәцә Хьэсэнрә сәрә куәд шцә-уэ дызәрәоцкы, абы и анә шып-хуым и куәу Хьәлилә Хьэсәр-талйрә сәрә дызәддәжәрт, дызә-кIәлпкылуэ дызәныбжәгәу. Хьәтәли и кьуащыр фһыуэ илгәгәу, ахәри зәкIәлпкылуэр. Балькь псыхуэм куәдәр а зә-ныбжәхәр дыщызәжүәрт, псы-хуэм и пшахуэр дыщызәбән әләрбигут. Хьэсәни апхуэдә-хэм мыхуәмыхуэ кьышцәгәу-лгәгәуэр, ауэ хьәләмәтү кьә-зәрхышцәр хәл гүпцәнагәрт. Ди джәгуэм ар иретәп, иресә-нәкIә, иреләпшәрәбанә, иресә-пахәтIә, ногуәшцә гүәрми шыхәт-кIә, гуәнагәр и нәгум икынутә-кыым. АбыкI а шцәләр зәуә ба-лигь хуәуәд псом япә ишәти, зәрәддәжүр кьыгурылуәу джәуэ ежәж мыхуәмә, «Ирауд бәнәкI-кIә зиггәнщыркыым», зыху-жәләм шыщаккым. Шыджәгу-кIә, шцәләж кьылуәм я лгәгуә-жә и ІзракIәкIә шытеуд кьәхур-кIә! Апхуэдәхэм дөжи Хьэсэн псом япә и гүпцәнагәрт кьып-лэызыгәс шцәлә шыкыут. Улгәж илгәгуәмә, кьызырәбдәлпә-кыуым нәхь хушцәкху, удә е нә-жәушцә зыгүәр а лыи кьызидкIәм пхурильхәнүрә пхуилжәкынут. А гүпцәнагәрт Хьэсэн зәрхы-кIүрә кьыдогуарыкыуә, ар хәлшцә и усәкхым. Псалъэм папцIә, «Усакулуэм и гур» жыхуиләм мыпхуәдәу укышоддәж:

**Лей зытхәхәр фһгуәзныху,
Мыагәзәу кьәуэ, усакулуәгү....
ТхызышкIәлү псахур**

**уэ шцәбгәфләм,
Гу быдә куәди дыхьшәшцә,
Кьыдәхуәзәжүу уи жьгә**

**мәфләм,
ПышцIә факьырәхәр бгәшшәшцә.**

Мы псалъэхәр, шәч хәмьлүгә, езы усакулуэм и гьәщцә гуәгуем епха гупсысәц, езым хәл хьәл-шәңцә.

Куәцәм усәным гу хуишцIә пәт-ми, ар Ішцәлгә ишцыны и гугә-кыым. Дәтхәнә ныбжәшцIәми хуәдәу, гүгә дәхәжәр, хуәпсә-пәхәр и куәд абы. Псом япәу кьхуәхәләтәзәжү хьуну шцә-хуәспырт. Уәгум иту кьзәылә-тхык бәу илгәгуәмә, «кьытхә-лпә, уәфәми зыкIарымышцәлү, шчыльәми темытү» жилюәр кIә-лпәлпүрт. Кьхуәхәләтәзәжүм апхуэдәу зәрәлпәкIуә сабий гүгәтIә, шкәлуыр кьызырхуыу едхәлпәм күауш, уәбләмә экзә-менжәри итәц. «ШцIәжуащ, кьәкIуә уәдженү», жәлуә зыры-гәзблгәгә тхылпәри кьылархы-жәжә, ауә адә-анәм я мыарзә-ныгәу а луәхүм шчыпIәгуәмә, абыхэм я жәгуәшцә имышын папцIә, зышцIәгуәспысәжри Налшык шцIә политехническә техникумым шцIәтхысхәшцә. Ар хьарзынәу кьхури, «Искож»

● Тхылышцә

«Балькь лүфэ ныджэ»

комбинатным ләжән шчышцIә-дәшц. Абдежми Хьэсэн еху-лэныгә хьарзынхәр шчыгә-лгәгуәу екIуәкIәшц, уәбләмә шцәлә гурыхур Ішцәлгәшцәл нә-жыфIхэм ящыцу кьәлпәтәри, Италием ягәкIуәшц икIи абы и І-шцәлгәшцә шчыгәжәхуәшц.

Зәгуәр журналист ләжы-гәкIә «Искож» комбинатным сь-кIуәт, ләжәкIуәфI гуәрым сытә-хыкхыну кьәлән кьысшәшцәлү. Гьәшцәр гьәшцIәгуәшц. Сызы-текIулар унафәшцIәм шәжәс-ләм, Куәцә Хьэсэн и шцәр кьысху-рәлаушц.

Си кьуәжәгүт, ди сабиигуәм дызәрхәжәныбжәгәуәт, ауэ куәд шцәуә и хьыбар шыщымы-гәуәзәу екIуәкIырт. Зәхәсхәм сы-щымыгуфIкыкыи кьәнәнт?!
Хьэсэн а зәрынәфIгүфIләт, зә-рыльхуә гуәпәт, зәрыгуәпцәнт. Илгәс зыбгүпцIә нәхәр нәжы-кә хуәуәз дызәрхәжәныбжә-гуәм зызырхыуәжә шчымылгә-пхуәд. Куәд дигу кьәдгәкIы-жү дызәдәуәшцәрт, дызәпәлгә-шцәуә бләкIә зәманхәри кьызы-зәкIуәжәжүр дIә зыпшәщышцә-зәпIәхэм кьриуыбидәу дәдгә-хуәхәр иризгәжәжүр...

Кьызырхыуәжә, ар ләжә-кышәшцәт. Кьәлән кьышцәшцIә-ри игьәшцIә күдәй мыхуәу, гүп-сысә жән илүэ и ІәнатIә зыкыкI-кIә шцәт. Абы и ләжыгәшцә хәл-сигу кьинар машәккым. Хьэсэн гупсысә жән зәриләм теуауәшц. Куәцәр сменә и мастерт. Цыкы гүп игьәләжәрт, езыри станок бгәдәртү кьәлән тIуәшцIә ихырт. Фә ІрәшцIә зәрагәжәжүр ста-нокышцә шцәхым шцIәтт, Японием кьрашауә. Станокышцәм тәм-зәм фәр кьышцIәгәкIы шчытамы, зәманфIл дәкIуәшц зәлыхә-хуәшц. Метри 150-рә зи кыкхәгь-линем фәр кьышцIәгәкIәкIә, шчыпIә-шчыпIәкIәрә кьәбыры-бу шцIәдәшц. Комбинатным и инженерхәр кьраджәшц, фәм дерт шцIәгуәтәри зәхәгәкIыну. Абыхэм станокым и тхылыр кьәшцәуә кьәлыхуәз ськәят зиләр, ауэ ягуәзтыркыым. Стано-кыр ягәләжәж, кIәлпәлт, ны-кысангырә кьзәзытыр ягуәгә-бәлджыккыым. Илгәс зыбжә-нәкIә екIуәкIәшц фәм мыхуәну кьыхәгәжүрә, хуәр кьәганәу. Абы игьәгуәзәрт Хьэсәни, луаху ишцәл линәм и ныкысангырә кьызырхыуә езым зәхигәкIы-ну. Арати, махуә ләжәгәгуәр иху-ри, унафәшцIәри Ішцәлгәшцәл кьомбинатным дәкIыжәшц. Куәцәм абыхэм яужь зыкIарыни, цехымкIә игьәзәжәшц, дерт кьзәзыт станокым и ләжәкIәм нәхь набдзәгүбәлпәгуә кIә-лпәлпүны. Кьыгуәтәшц. Фә ІрәшцIә хьунур езы линәм кьә-кIуән и пә, ар шчызәшцIәрт кьә-жыпIәм хәт фәндәрым. Ар зәхәшцIә фәндәрым зы гуәнә-шцIәкы иләт. А гуәнәм иуль хьа-ри иоплә. Гуәнәр хуәбәм кьит бәхьәмрә дагьәмрә якуәдә, жыи күәжүрәткыым. Ныкыса-ныгә псор абы кьыжәкIыу зә-рышчытIәкIә Хьэсэн шәч ешцIә, гүшцIә хьарыр кьыкхә, кьәбзә-ишцәл, хөгьзәгәжүрә станок-ым и фә кьышцIәкIыпIәм дөж-мәуыж. Сыхәт дертүр нәхь емыжәуә гу лгәтә дертыр нәхь кIәшцә зәрыхуәм. Ар ипә-жыпIәкIә зәхигәкIыну, жәщым-кьонәри станокым бгәзәдәт. Кьызырхыуәжәныбжәжүрә и гуәнә зыкIуәм жьыр ири-

убыдырти, зәхәшцIәр фәм тегуә-шә зәрыхуә мардәр зәм нә-хыбәу, зәм нәхь машәуә кьы-утIышцү арат. Комбинатным и Ішцәлгәшцәлхәми, уәбләмә нә-жәушцIә шчыпIәхэм кьрашә инже-нерхәми илгәс зыбжәнәкIә кьә-хуәмыгуәтәр кьызырхуәкIә луахут. Абдеж нәгуәшцIә зы ныкы-сангыни кьышцIәгуәшц Хьэсэн. «ХушцIәнар» шцәгәжәжүр фә-ндәрт зәтәтитым зым кьыкIыр-адрейм шчыкIуәкIә из хуәрә мь-хуәрә кьызырхыуәшцIә дамыгә-тәткыым. Куәдәр кьәхүрт фәндәрым из хуәуә, кьышцIә-иджыкIә. А «хушцIәнар» Іәубыды-ләншәр напIәзпIәхэм цехым шцIә зхурти, зы махуә ләжәгә-жү ихырт ар гьәкIәбзәжыным. Хьэсэн еуәлIәри а фәндәрипIәт зәтәтым я кум адбжисәт бжә-ми дигьәуәшц, и ләбжәшцIәм из зәрыхуәр кьыкIә-гүм папцIә. ЗәхәшцIәр а адбжисәт кьәсәм, нәрылгәгуәт зәхәшцIәр кьәгуәуәылән зәрыхуәшц. Хьэсэн и фыгәгәкIә, кIә игьәгуәтәу шчы-таш пIцIәнәшәу махуә псә зыт-рәгәкIуәдә луәхуым. Мис апху-дә жәкIыпIәфIгүр зәрилжүжым кьыпIәкIуә, Куәцәм а комбана-тым кьышцIәжәшц СССР кә-рәллышхуәм и орденитIә «Орден славы» жыхуәләм и етIуәнә, едә-нә нагышцIәхәр.

ФышцIә, шытхуә тхылуә абы илхәм я бжыгәшцә и гугуә тцIы-нкыым. Шәч хәлпәткыым, авиәцәм хыкхәмә, кьхуәхәләтәзәжү-еджәж, абым а шцәләм ехуәлпә-ныгә нәхь иныжәр шчыгәлгә-гуәфIну зәрышцәт. Апхуэдә цыкышцIә Хьэсэн, Іәхуәгуәтә-гәкIыуә зыри имылжәшц. Ипцә кьыдәхуә кьәләнхәр жәуәлпәны-гә шчылуә игьәзәшцIә мыхуәм, фәрышцIә зышцIәпIә мыхуәр-кыым.

И зәфIәкIәхэм кьыпIәкIуәрт ахшә хьарзыни, уәбләмә абы нәхыбә кьзәзых дәтIәткыым комбинатным. Комбинатным и унафәшцIәм и маәз улахуәр хуәдә зытIүкIә шчынәхәмәшцIә кьәхүрт. Инженер-технологым кьәхыяр нәхь машәжт. Апху-дәхэм дөж фыгуәзәжү зыкыл-ләм ар кьәтохәшцIә, ләкыуә-пәшцIәд шцәшцIә шчышцIә. Хьэсәни апхуэдәхәр игьәнуәхуәшц. Ком-бинатным шчыгәлгәгуә зәфIә-кIәм зыныкыуә технологым а шцIәр ириудыкыуә кьәшчыхури, тхәзусысәфә ятхәуә шчыташ, ауэ луәхуәм фһыуә шчыгуәзә зынышцIә технолог нәхыкышцIә атхәуәсы-хәхәр зәрымызәхур кьыгәлгә-гуәри, Куәцәм и лъаныкыуәу уәт. А тхәуәсысәхәм я луәхур ныджем төлт, сүту жылпәмә шцIәләм кьышцIәгәкIә фәм дерт имылуә хурт, а тхәуәсысәхәм я нәл шцIәтү ләжә стәночыккәм я ІәдәкшәшцIәкыым ныкысуәны-гәрт шчынәхыбәт. Хьэсэн лә-жыгәшцIә ІрәшцIә хуәхуәтIә, языныкыуә технологым а чән-дәжчыим емылIәлпәшәу езым тәмәмыр ишцIә ләжәртIә, игьә-зәрышцIә дерт зилә кьыжәкIыр-тәкыым. АрашцIә технолог нәхыш-цIәм Іәмәл шцIәгуәтәр шцIәләм кьышцIәшчыжыну. Абы иужь зи псә мыхәбзә инженер гурәжм я гужьгәжүр нәхри кьәбзә-таш, и шчыбагәкIә хөгьзәшцIә зәрашәшцIәшц. А псом гу лгәзы-та луәхуәшцIә унафәшцIәхэм Хьэ-сэн и лъәкыныгәжүр яхуәмән папцIә, абы республикэм и

Кьэрал саугәтыр кьратыну кьәгәлгәгуәу тхыль ятхәшц.

АршцәкIә ижәныр зи хьәлхәр зәрылуәдыри тхәзусысәхәшц. Тхә-зусысәфәм жәуәп илән хуейти, шчызусыгуә кьәлпәхыуәшц икIи кьәгуәтәшц - «Ар коммунист пар-тым хәткыым». Апхуэдә шчыкIәкIә шцIәләр саугәтым пагәкIыгышц.

Зи ІәнатIә псә хьәләкIә бгә-дәтырц зи лъәкыныгәжүр зы-гәзбәгуәфIр. Куәцәм и гьәшцIә гуәгуем хәбзәу шыпхышц, хәт сьт хуәдәу зыкыхуымышцIәми, зәрышцIә тәмәму кьызәтәнә зәрыхуәйр.

Усакулу Куәцә Хьэсэн и кьәл-мыпә кьышцIәкIәхәмкIә бгәзәжә-м, а цыкы гүмызәгәм псә кьәб-зә зәриләри болгәгуә. КьәтцIәтәшц и «Кьуаргәхәр» усәр. Зә епIы-гәжүкIә ар зытеусысәхәр кьуарг-гәшцәр, уәгәлгәгуә кьуарг гә-шцIәр: шчымахуи гьәмахуи емызә-уә я шхын кьызырхыуәшцIә зәпIытыр. УемыгупсысәпIәм, кьуаргәшцIә кьуаргәшц, итхә псо-ри пәжц. Ауә... Иужь сәтырхәм кьы-жәләр аркүдәйжыкыым.

**Хьэсэн ерт мыпхуәдәу:
...Нәпсәйхәм фьхыим нәм кьыфIәнар,
Фшхы гәвәр цыкыхуәм кьыфIәгуәгәгуә.
Гүпү зәхуәсхәр сьт фылгәшцIә?
Зы уәрәд дахи фхуәмыгәпсә,
Дунейм фытәткIи илгәшцIә,**

Фи гьәшцIәм си гур шчыкIә,

шчыкIәшцIәшцIә.
Си гүгәшцIә усакулуәм жиляр гур-луәгуә: гу кьәбзә зымылә мьл-кыуәлпәм игьәшцIәкIә псәун игьүгә-жү псори зырәлгәшцIә, зы даха-гәи, уәзхуәшцIә гүәри имылжә-шцIә. Цыкыхуә и гуәлпә зәрышцIән улыкхыуәмә нәхыфIшцIә, кьәп-фышцIә псом нәхәрә, жыхуиләшц.

ИпкIи зәрыжысIәшцIә, сә сык-ритиккыым. ЛитературемкIә критикхэм мы ясә тхылыр, дауи, гүлпәтәшцIә шчыныкыым, ныкы-сангыгә хәлпәми ялгәгуәшцIә. Ауэ сә зыкхәшцIәр жысIуә араши, уса-кIуәм хуәзәфIәкIәуә кьысшәхуә адрейхәм ямышцIәу и гупсысә-уәсәзәм хуиггәкIуәшцIә. Ар хәлзә-р-кыым махуә кьәс зыкыуәжү-пIәткыимә, зи хьәмәтәтыгуәм зы-дигьәшцIә иужыым хаутәжынкIә хьунуи.

Усакулуә гүәрым итхәшцIә мып-хуәдәу: «Сә цыкыхуә хуәишцIә фыль-агуәныгәрт зыми сләшцIәхыфын-кыым». Хьэсэн апхуэдәу итхә-кыым, ауә а итхәхәр апхуэдә за-шцIәшц. Абы фһыуә елгәгуә цыкыуә. Дәтхәнәми фыкIәкIә шчыгуә, фыкIәкIә топсәлпәкы, фыкIәкIә хуәсә.

Шчыкыым анәм, нәман нәхь ләпIә. Хьэсэн анәшхуәми и анәми хәхәуә зәкыым зәрахуә-сар. Уи нәгу кьышцIәгуәгуә, гуәлпә анәшхуәм хуәтх гу елзә сәтырхәр. НыбжәшцIә күәд шчы-ләкыым анәм, анәшхуәм я фы-лгәгуәныгәрт и чәзүм кьәгуә-рылуәшц. КьәфIәмылуәхуәшцIә, анәшхуә лгәгуәныгәрт зыкымы-шцIәу зыкыом шышцIә. Ар зман дәкIәмшцIә нәхыбәзм кьәшчыгу-луәжүр. Хьэсэн «КIәсә си нәпсә-р» жыхуилә усәм ар дахуә кьышцIәлуәшц. Анәшхуәр кьүз-рылуәшц, пхуәрылуәшц сабийм зә-рылуәгуәмәшцIә кьылуәтәкIәрә иужь сәтырхәшцIә шцәт:

Илгәгуәу си ләжб кьәгуәвахэм,

**Бәлхыт пәсләшхәр пшәхуәзәвәм хәзц.
Нәнә, сәхуәз кьәбзәгуәзәвәм,
КIәсә си нәпсәхәр си нәм шцIәзц.**

А нәнә дьдәрц зытеуауәр «Гә-махуә шыләм» усәри. Кьыпхуә-гүмәшцIә цыкыхуә пхуиләжүр кьыбгүрылуән зәрыхуәр хәкь пшәшцIә мы усәм икIи и чәзүм цыкыуәр пIытәтәныр зәрынәхәпәр, зәрынасыпыр, а насыпым ухушцIә-кыун зәрыхуәйим укыхуреджә усакулуәм.

«Балькь лүфэ ныджэ» тхылым гүм елзә усә шчыкуәшц, дәтхәнәми гупсысә дахә шцIәшц, зыхуәгәпсәри цыкышцIә, абыхэм якү дәлпән хуәи фыльагуәны-гәшцIә.

ХьӘМТУ Кьәдир.

Мы махуәхәм

**ШцәкIуәгуәм и 9,
шцIәбәт**

♦ **Фашизм, расизм, ләпIәкь зәхәгәж шчыным япәшцIәтәным и дунейсо махуәшц**
♦ **1941 гәм** кьәлхуәшц УФ-м и цыкыуәбә сурәтыш, КьБР-м шчыкь зилә и сурәтыш, Красноярск дәт художественнә институтым и профессор, РАХ-мрә ШЦIДАА-мрә я академик Пашты Герман.

Дунейм и шчытыкIәнар

«pogoda.yandex.ru» сайтым зәритымкIә, республикэм пшәр тәхәз-текIуә шчышты-нуш. Хуабәр махуәм градуси 10 - 11, жәщым градуси 2 шчы-хьунуш.

**ШцәкIуәгуәм и 10,
тхьәмахуә**

♦ **ШцIәләгуәләм я дунейсо махуәшц**
♦ **Урысей Федерәцәм Кьэрал кIуәшцIә ЛуәхуәхәмкIә и оргәнхэм я ләжәкIуәм и махуәшц**
♦ **1926 гәм** кьәлхуәшц шы-хуәшц, Социалист Ләжыгәшцәм и ЛIыхуәжь Кьәлмыкь Хьәж-муәт.

♦ **1933 гәм** кьәлхуәшц жур-налист, тхакIуә, КьБР-м шән-хәбәзмкIә шчыкь зилә и ләжәкIуә, «Адыгә псалъә» газетым и кудамәм и уна-фәшцIә илгәс күәдкIә шчыта **Шыбьыкыуә Мухьәдин.**
♦ **1947 гәм** кьәлхуәшц техни-кә шцIәныгәхәмкIә доктор, КьБКьУ-м и ректору шчыта, УФ-м шцIәныгәхәмкIә шчыкь зилә и ләжәкIуә **Кьәрәмьрәзә Барәсбий.**

♦ **1964 гәм** кьәлхуәшц мәкьү-мәшц шцIәныгәхәмкIә доктор, КьБКьУ-м и профессор Шал Тимур.

Дунейм и шчытыкIәнар

«pogoda.yandex.ru» сайтым зәритымкIә, республикэм пшәр тәхәз-текIуә шчышты-нуш. Хуабәр махуәм градуси 8 - 9, жәщым градуси 4 шчы-хьунуш.

**ШцәкIуәгуәм и 11,
блшцIәхьә**

♦ **Урысейм шагәлпәлIә Эко-номистым и махуәшц**
♦ **1917 гәм** кьәлхуәшц Совет Союзым и ЛIыхуәжь, генерал-майор **Кьәрдән Кьуәбатий.**
♦ **1937 гәм** кьәлхуәшц эконо-мик шцIәныгәхәмкIә доктор, КьБКьУ-м и профессор **Жәнджәрий Юрә.**
♦ **1958 гәм** кьәлхуәшц фило-логие шцIәныгәхәмкIә доктор, КьБКьУ-м и профессор **Кьәм-бәчкыуә** Іәдәм.

Дунейм и шчытыкIәнар

«pogoda.yandex.ru» сайтым зәритымкIә, республикэм уфауә шчыштынуш. Хуабәр махуәм градуси 5 - 6, жәщым градуси 4 шчыхьунуш.

ЗыгәжәшцIә зырәшцIә ШчыгәшцIәшцIә Ирәшц.

ЛәпIәкь Iушчыгә:

**Псым хәлгә пхәр мәфри,
фәм дәлгә гур мәбәмпIә.**

Блшхэ, шэклүэгүэм и 11

1
05.00 «Добро утро»
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.20 «Модный приговор» (0+)

ЗВЕЗДА
05.15 Т/с «БАЛАБОЛ» (16+)
05.10 Т/с «СМЕРШ. ЛЕГЕНДА ДЛЯ ПРЕДАТЕЛЯ» (16+)

13.45 Д/ф «Воображаемый Лобачевский»
14.15 Х/ф «КАШТАНКА» (16+)
15.25 «Агора»

РОССИЯ 1
05.00 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 03.00 Вести

18.00 «Освобождение. Решающие битвы»
18.50 «Специальный репортаж»
19.00 «Новости дня» (16+)

МАТЧ!
06.00 «Вопреки всему» (12+)
06.30 «Все о главном» (12+)

ТВ
04.50 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» (16+)

РОССИЯ К
06.30 «Пешком...»
07.05 «Черные дыры. Битые пятна»

18.50 «Промок». Прямая трансляция
20.05 Смешанные единоборства. А. Малихин - У. Кейн.

Бэрэжэй, шэклүэгүэм и 13

1
05.00 «Добро утро»
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.20 «Модный приговор» (0+)

ЗВЕЗДА
05.15 Т/с «ВОЕННАЯ РАЗВЕДКА. СЕВЕРНЫЙ ФРОНТ» (16+)

13.30 Д/ф «Бутлеров. Химия жизни»
14.15 Х/ф «МОЯ ЖИЗНЬ» (16+)

РОССИЯ 1
05.00 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 03.00 Вести

18.00 «Освобождение. Решающие битвы»
18.50 «Специальный репортаж»
19.00 «Новости дня» (16+)

МАТЧ!
06.00 «Вопреки всему» (12+)
06.30 «Что за спорт?» (12+)

ТВ
04.50 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» (16+)

РОССИЯ К
06.30 «Пешком...»
07.20 Д/с «Настоящая война престо-лов»

22.10 Памяти Фелора Черенкова. Футбол. Бразилия - СССР (6+)

Губж, шэклүэгүэм и 12

1
05.00 «Добро утро»
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.20 «Модный приговор» (0+)

ЗВЕЗДА
05.10 Т/с «ВОЕННАЯ РАЗВЕДКА. СЕВЕРНЫЙ ФРОНТ» (16+)

13.30 Д/ф «Владимир Бехтерев. Взгляд из будущего»
14.15 Х/ф «МОЯ ЖИЗНЬ» (16+)

РОССИЯ 1
05.00 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 03.00 Вести

18.00 «Освобождение. Решающие битвы»
18.50 «Специальный репортаж»
19.00 «Новости дня» (16+)

МАТЧ!
06.00 «Вопреки всему» (12+)
06.30 «Наши иностранцы» (12+)

ТВ
04.50 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» (16+)

РОССИЯ К
06.30 «Пешком...»
07.20 Д/с «Настоящая война престо-лов»

21.45 Бильярд. WetBoon. Кубок мира. 1/2 финала. Прямая трансляция из Москвы

Махуэку, шэклүэгүэм и 14

1
05.00 «Добро утро»
09.00, 12.00, 15.00, 03.00 Новости
09.20 «Модный приговор» (0+)

ЗВЕЗДА
05.10 Т/с «ВОЕННАЯ РАЗВЕДКА. ПЕРВЫЙ УДАР» (16+)

13.30 Д/с «Хранители жизни»
14.15 Х/ф «МОЯ ЖИЗНЬ» (16+)

РОССИЯ 1
05.00 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00, 03.00 Вести

18.00 «Освобождение. Решающие битвы»
18.50 «Специальный репортаж»
19.00 «Новости дня» (16+)

МАТЧ!
06.00 «Вопреки всему» (12+)
06.30 «Вид сверху» (12+)

ТВ
04.50 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» (16+)

РОССИЯ К
06.30 «Пешком...»
07.20 Д/с «Настоящая война престо-лов»

21.45 Бильярд. WetBoon. Кубок мира. Финал. Прямая трансляция из Москвы

Мөрөм, шэклүэггүэм и 15

05.00 «Добро утро»
09.00, 12.00, 15.00 Новости
09.10 «Модный приговор» (0+)

03.05 Т/с «БАЛАБОЛ» (16+)
05.50 Т/с «ВОЕННАЯ РАЗВЕДКА. ПЕРВЫЙ УДАР» (16+)

(16+)
15.45 «Энигма»
16.45 С.Рахманинов. Концерт №3 для фортепиано с оркестром...

РОССИЯ 1
05.00 Утро России
09.00, 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести

12.00, 13.25 Х/ф «ЭКИПАЖ МАШИНЫ БОЕВОЙ» (16+)
14.00, 15.05, 17.15 Т/с «КАМЕНСКАЯ» (16+)

МАТЧ!
06.00 «Вопреки всему» (12+)
06.30 «Большой хоккей» (12+)

ИТВ
04.50 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» (16+)

РОССИЯ К
06.30 «Пешком...»
07.05 Д/ф «Павел»
08.05 «Жизнь и судьба»

18.00 Футбол. Россия - Бруней. Товарищеский матч. Прямая трансляция из Краснодара

Тхэмахуэ, шэклүэггүэм и 17

06.00, 10.00, 12.00 Новости
06.10, 10.00 ПОДКАСТЛАБ (16+)
06.50 Играй, гармонь любимая! (12+)

11.00 «Чудо техники» (12+)
12.00 «Дачный ответ» (0+)
13.00 «НашПотребНадзор» (16+)

линэ
07.55 Х/ф «ЗЕМЛЯ САННИКОВА» (16+)
09.30 Диалоги о животных
10.10 Д/ф «Курьер». Мы переберем...

РОССИЯ 1
06.40 М/ф «Смотрим мультфильмы»
07.20 «В кругу друзей»
08.00 Местное время. Сикрестное

РОССИЯ К
05.50 Х/ф «ЭКИПАЖ МАШИНЫ БОЕВОЙ» (16+)
06.55 Х/ф «28 ПАНФИЛОВЦЕВ» (16+)

МАТЧ!
06.00 Смешанные единоборства. Дж. Джонс - С. Миочича. UFC. Прямая трансляция из США

Шэбэт, шэклүэггүэм и 16

06.00 Телеканал «Добро утро. Суббота»
09.00 «Умники и умницы» (12+)
09.45 «Слово пастыря» (0+)

07.20 «Смотр» (0+)
08.00, 10.00, 16.00 «Сегодня»
08.20 «Подем, подем!» (16+)

12.20 Черные дыры. Белье пятна
13.00 Д/с «Первые в мире»
13.20 10 мировых музыкантов «Со-звездие»

РОССИЯ 1
05.00 Утро России. Суббота
08.00 Местное время. Суббота
08.35 «По секрету всему свету»

ЗВЕЗДА
04.45 Х/ф «В ЛЮБЫЙ ЧАС!» (16+)
06.20 Х/ф «ИЛЬЯ МУРОМЕЦ» (16+)

МАТЧ!
06.00 Смешанные единоборства. Оне FC. Трансляция из Таиланда (16+)

ИТВ
04.40 Т/с «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ» (16+)

РОССИЯ К
06.30 «Библейский сюжет»
07.05 М/ф «Загадочная планета»

16.30 Футбол. «Зенит» (Санкт-Петербург) - ЦСКА. Суперлига. Женщины. Прямая трансляция

Быхэцэ, шэклүэггүэм и 11
6.00 «Хыбарышхыэр. Пшэдджык» (16+)
6.10 Адыгэ фашэм теуэхуау (12+)
6.40 «Гышэм и штыфэхыэр». Лыпэкэ...

8.10 «Телевиденэм ныхьжыгхыэр зэхуэхэс» (12+)
8.50 «Классикэ псоми папшэ» (12+)
17.00 «Хыбарышхыэр» (16+)

ОТР
8.55 Биссет Дональд. «Денди пкляуэ цыкылур». Сабийхэм папшэ таурыхэс (6+)

Сыхэбнактым насыпышхуэм, Гьащлэ

Усаклуэ, журналист Шоджэнцлыкү Нурий кызырэлхурэ шэклуэгүэм и 7-м ильэси 100 ирикыуаш.

ШОДЖЭНЦЫКЮ Нурий Хьызыр и кьюэр Бахьсэн районым шыц Старэ Крепость (Кушмэзыкыуей) кыуажэм 1924 гъэм шкылуэгүэм и 7-м кышальхуаш. 1939 гъэм кыуажэ ильэсибл шкылыр кыиуаш, а гъэ дьдэми Налшык дэт педучилищэм еджаклуэ маклуэ, ауэ ар кыммуых шыккэ егъэджаклуэ лэжыгъэм пэроуэв. 1945 гъэм Нурий шотысхьэ Къэбэрдей-Балкьэр пед-институтым егъэджаклуэхэр шагъэ-хьэзыр и къудамэм. Ар кыиуха нэужь, шкылым егъэджаклуэу егъээзж.

Нурий лэнагкэ зэхуэмьдэхэм пэрыташ. Ар ильэс куэдкэ шылажкыаш адыгэб-цкэ кыдыккэ газетым и редакцэм («Къэбэрдей пэж», «Ленин гьуэгу»), Къэбэрдей-Балкьэр радиокомитетым и редактору, абы и унафэщым и кыуэдзэу шыташ.

Шоджэнцлыкүм пасэу тхэн шидэащ. Абы и ялэ усэхэр газетхэм кышчытхуам ар кыуажэ шкылым шцэст. Иужькэ абы и усэхэр кытрадэз ди республикэм

кышчыдэки газетхэмрэ журналхэмрэ. Шоджэнцлыкү Нурий 1958 гъэм Тхаклуэхэм я зэгухьэныгъэм хагъэхьащ.

Нурий эздэккэлуэу шыташ. Абы адыгэбцкэ зэридэккэлаш урыс, украин, балкьэр лъэпкьхэм я тхаклуэ шхьэ-хуэхэм я тхыгъэ нэхьыфхэр. Къыжыла-пхьэщ, Шоджэнцлыкү Нурий и усэ зыбжанэм композиторхэм макъамэ зэрышальхьар. Усаклуэм и мащлэкым нэгъуэщыбзэккэ зэрадэккэла усэхэри.

Шоджэнцлыкү Нурий и тхыгъэхэм ящыц куэдэр ди Хэкум, кышальхуа шыпкэм, ди цыхуэхэм я лухуушлэфэхэм, гьащлэм кышчытхуэ зэхуэакыныгъэхэм, дунейм и кьэхуыкыашлэхэм, нэгъуэщлэ лухуугъэхэми тэхууаш.

Нурий усэ тхылы зыбжанэ иэш. Абы и усэхэр, и «Бранду» псысэр школ программэм хьхьэу еджаклуэхэм ядж. Апхуэдэу цыхуэбэм фылуэ ялэгуыаш мы усаклуэм и псалэхэр зыщлэлэ «Сынылхуоклуэж», «Адыгэлл», «Хэплэ-хьыкыж», «Данэ бэлтоку», «Лягу-гьуафлэ» уэрэхэр. Ахэр дзапэ уэрэду лъэпкыым ипхьэуащ, цыхуэхэм я гур зыгъэфлэрафлэ, гулсысэ нэху, ушце дахэ, гурыщлэ кьабзэ зыхэлэ защлэт.

И гьащлэр Хэкум, лъэпкэ литературэмрэ шэнхабзэмрэ хуэлэжыным зэрытриухуар, гу кьабзэрэ псэ хьэллэлкэ а лухуэхэм зэрыпэрытар шцлэблэм я деккэлашлэхьэщ.

Шоджэнцлыкү Нурий и унагуэм, и ыхьылахэм, ар зыцыхуу шытажэм гуапэу ягу кыножаш.

- Зи адэр пасэу зыфлэклүэда зэхуэ-шищым гьащлэм гугъуехэ куэд шалэ-гьуаш. Нурий кьехьэлэккэлаш япэщыккэ и адэр, иужьккэ и кыуэш нэхьыщлэтыр зэрыфлэклүэдар. Езым кыуэрылхуэ, пхьурылхуэ зэрымьлэрагъэнт: сабий-хэм гуапэу яхушытт, си кыуэ цыкылар егъэляуэ фылуэ кыильагьурт, шыпсэ, хьыбарыж куэдым шигъэдэлурт, - желэ Нурий и кыуэшым ипхьэу Шоджэнцлыкү Луэс. - Къыжылапхьэщ, Нурий тхылы куэд еджауэ, шцэныгъэфлэ бгъэдэллэ, гьащлэм и лъэныкыуэ куэдым хищыкылуэ зэрыщытар. Ар адэккыуэш гумащлэу, цыхуэ гуапэу сигу кыножаш.

- Си адэр цыхуэ зэллэзэрытт, лэдэбт, сьт шыгъэи унагуэр япэ иригъэщт, - желэ и кыуэ Вячеслав. - Оксанэрэ сэрэ дзызыхуей дыхуигъэныкыуакыым, адыгэ хабзэм дыщилыкылаш.

Тхаклуэр и ыхьылахэм, и благъэхэм, ар кьэзыцыхуу шыта псоми ягу ильэц. Нурий и тхыгъэхэм цыхуэхэр еджэу, и уэрэхэр жалэху ящыгупшэнукыым.

ТЕКИУЖЬ Загетэ.

Шоджэнцлыкү Нурий и усыгъэхэр

Сызытеклуэдэр уи льягуныгъэрш

Данэ бэлтокур
Егум йоклуэдэ,
Сэ сызытеклуэдэр
Уи льягуныгъэрш,
Гуашэгъагъ дахэ!

Гуашэгъагъ дахэр
Шауэ хэгъадэш,
Сэ сызыхьадахэм
Уэрш кьахэхари,
Гуашэгъагъ дахэ!

Ди шыгъуэгу хадэм
Кхьужьхэр шогъагъэ,
Си льягуныгъэр
Кыблэгъэгъати,
Гуашэгъагъ дахэ!

Сызытет бжьэпэр
Шыхуплэ задэш,
Къуэм сыдэклуэдэм,
Уэрш зи ягъэр,
Гуашэгъагъ дахэ!

Данэ бэлтокур
Егум йоклуэдэ,
Сэ сызытеклуэдэр
Уи льягуныгъэрш,
Гуашэгъагъ дахэ!

Пхуэщлэ фышлэ

Сыхэбнактым льягуныгъэм,
Гьащлэ,
Къэзбгъэшлэц и лэфыр гугъэм,
Гьащлэ.

Сыхэбнактым насыпышхуэм,
Гьащлэ,
Кызынтташ кьару тегушхуэ,
Гьащлэ.

Сыхэбнактым уи гушлэгүэм,
Гьащлэ,
Сэбгъэшлэцкыым егъу жагъуэгүэм,
Гьащлэ.

Сыхэпхаш узыншэу зауэм,
Гьащлэ,
Сихьэщыташ уи ныбжыр жьауэу,
Гьащлэ.

Сыхэбнактым лейми фымы,
Гьащлэ,
Фыбр нэхьыбуэ схьаш си гьащлэр,
Гьащлэ.

Пхуэщлэ фышлэ абы папщлэ,
Гьащлэ.

Жьым фымышлэ и жагъуэ

Жьы хьуа цыхур тэмаккэлэшлэ,
Нэхь клэшыжжи кьегъэгъэж.
Машлэ тлэклуми игу хегъэщлэ -
Флэгъэклүэдыр гукыдэж.
Кхьыгэ, жьым фымышлэ и жагъуэ!

Жьы хьуа цыхур сабий инш,
Хьэлэ епккэ, пхуэмундлэу,
Мэхьу клүэтэхуэ нэхь кынин,
Цыхуэхэ, хуабжуэ сывольлэу,
Кхьыгэ, жьым фымышлэ и жагъуэ!

Жьы хьуа цыхур гупысэхш,
Зэринэккыр флэжлүэдэш.
Псалэ дахэр бамплэдэхш,
Жьыр гуплэным хуейкыым куэд,
Кхьыгэ, жьым фымышлэ и жагъуэ!

Жьыгъэр хэти кыпэшылыш,
Ар нэфлэ-нейккэ ямыгъуэш,
Дыхуэмейуэ ди шыбл дэлэш,
Кыгъхыгъэхуэ куэдэр хуэш...
Кхьыгэ, жьым фымышлэ и жагъуэ!

Араш адыгэр

Сытми ар адыгэр?
И бээр имышлэжым.
Машлэу зигъэпагуэ,
Шыбгым имысыжым!

Сытми ар адыгэр?
Уджым хэмьхьэжым.
Бухьар пьлэр льягуэ
Нагкэм темьсыжым!

Сытми ар адыгэр?
Хабээр иубыжым,
Пэккэ кьрашэккыуэ
Хэти и лэдыжым!

Сытми ар адыгэр?
Жьым нэмыс хуимышлэым,
Инэм ягъэтлэсым -
Кьэтэджыж имышлэ!

Гупым яхыхамэ,
И пщлэр флэмыклуэдым,
Луэхуэккэ шытхуэ кыкыхамэ,
Мис араш адыгэр.

И фышлэагъэр шлэблэм
Щапхьэ яхуэхуамэ,

Игъэлэсэм шыблэр -
Мис араш адыгэр.

Лъэпкыр иузэшлэ
Гьащлэр игъэдахэм,
И гур ныбжыгъуэ куэшым -
Мис араш адыгэр!

Сабийгъуэ

Уэ пщлэрэ уи шлалэ цыкылар
Хьы лүфэм шепэзэхьу?
Шцлэплэ хамэм адэ-анэнишэу
Кьуришыжьхэм ар кьыхуэбанэу?
Шоджэнцлыкү Алий.

Сэ куэд шлалэ услэгъуакыым,
Си Хэку дышэ, сыпщлэбэг.
Зы даккыкы сигу уихуакыым -
Си нэпашхьэр, пщлэм, мэбэг.

Кьоккыж куэдэр си гум лэфлэу
Уэ фышлэагъуэ кысхуэпшлар,
Нобэ хуэдэ зыхуэзгъафлэу
Уи лэфлэ псори кышысышлар.

Абы льяндэрэ клуаш ильэхэр,
Зэтлэшлэ дилшлэу зауэм.
Шцлэзгъэжыр шхуу нэпэхэр,
Схуэмыкыжы бэлыхэ гуауэр.

Хэкужэ куэдэр зэхэсклэхуэ,
Кызыллыхьуэр шлэкхьуэ ыхьэ.
Си насыпым пшэр иккылуэ
Слэщлэклэу нысфлэкыуохьэ.

Си хэку дахэм хуэзэс гьыбзэм
Кышлэщлэур зырызыххэщ.
Сыпщлэбэгыр адыгэбзэм -
Сэ куэд шлалэ зэхьыкыым.

Губгъуэм силуэ, мазэм сеплэу,
Кьоккыж шхуэантлэ
ди пщлэнтлэшхуэр,
Си шхьэм шабэу лэ кыдылэу
Кысщышчысы си анэшхуэр.

Абы шыгъуэ сигу екыуэри
Сыкьохуэ зуэ бауэклэшлэ,
Хэку снлэшлэр ехуэхуэц узэ
Слэшлэу ешлар гьащлэр клэшлэ.

Сыпшумыллэу сылэу шытым,
Сытлэуллэу, Къэбэрдей,
Бахьсэн лэфлэу сылумыгым,
Сэ кысгетэи шы хурейр.

Зауэ бзаджэм си насыпэр
Слэшлэуари хуаш слэшлэ,

Пшэдэжыж кьэсккэ
бжыкхьэ жэпыр
Льяпщлэрышэу тызольашлэ.

Льяпщлэрышэу тызольашлэ,
Ди жьэгу пашхьэм сыхуэпшлэу.
Хамэ шыгуэм сэ шызгъащлэр -
Гьащлэм шышыкыым, согуамшлэ...

Сэ куэд шлалэ услэгъуакыым,
Си Хэку дышэ, кысхуэзгъэгу.
Насыпшэр ихуаш шыкыуэ,
Сынольлэу: кысхуэщлэ гышлэгу...

Адыгэ хабээр дзапэ уэрэдкыым,
И льябжыш ар адыгэ гьащлэм.
Адыгэ хабээр лухуэ
зэрыдэжукыым -
Адыгэм ар егъэзашлэ!

Нэхьыжыкыр шыгу нэхьышлэ
тыссыкыым,
Гуашэ унафэр нысэм
кылысыкыым.

Шцлэкейуэ умыдыхьэш,
Пхуэмыгъэтклуми умышх.

Тхьэмыщккэм ушлэмынаккэ,
Ухьунккэ хьунуш эзыр уэ шлэклэ.

Фышлэагъэр шыгуэм
шыкылуэдкыым,
Нэмысым цыхуэ игъэклүэдкыым.

Унафэ пщлэу бэм ухихамэ -
Бэм и сэбпыр хьумэф.
Зыхуейм флэклэи зэхьымыкыым -
Кыфлэшлэ цыхуэбэр кьаплэпшлэ.

Пщлэу сытым дежи тетхэм
я лэшэщ -
Кьэзэгъуэ бупсым ушлэпшлэ.
Пжыгъэр шыгуэм шогъуашэ,
Унэжым бгъуэткыым гьуэгуфлэ.

Зыгъэпсэхугъуэ махуэм

Зыгъэхъзырар ШХЪШЭМЫШЦІ Изэщ

● Псэушхъэхэм я дуней

Къурш бжэн

КЪУРШ бжэныр зэ зыльгъуам абы и телпър шыгъушцэ-нукъым. Езыр инкъым, и лыагагыр сантиметр 65 - 70, и кыльгагыр сантиметри 125 - 135-рз, и хьльгагыр килограмм 32 - 36-м нос. И пкъым зыри лейуэ кІэрылкъым, цыхур дихъын, и дахагыр иригъэгъэщцэгуэн пащцэ кыгъэщцэ ухуэдэщ ар. Къурш бжэныр хуабжыу шцэщцэблэщ, цыхуэми ногъуэщцэ псэушхъэхэми гъунгъуэ захуишцыркъым. Ар кызыхъжыркъыр лъэкыныгъэщцэу зырыбгъэдэмылгырщ, и бийхэм зырыпэмыувыфырщ. Къуршхэм и гъашцэр нэхъ елхуэу шцыщ, и фІалъэхэм я быдагъым Іэмали кърет мывальхэм хуиту кышджыкыныу. Шымахуэм тафэм къош, гъэмахуэм и шхъэм доклей. Ахэр гул-гулурэ шцыпІэхэм хэгъуашуэ мэлсэу. Я шыныгъуэхэр удэхэмрэ къуачы-чыцэхэмрэщ. Бжэнхэр илъэс 15 - 18-кІэ мэлсэу, цыхуэхэм ялэщІэмы-кІуадэмэ. Ди шцыпІэм къурш бжэнхэр шымащІэщ.

Тебэкіэ гъэжъа мэлыл гъэгъуа

● Шхыныгъуэ

МЭЛЫЛ гъэгъуар г 50-60 хъу Іыхъуэрэ зэпаупщІ, къупщхъэ хэльмэ, зэпауд, псы хуабэкіэ ятхъэщІ, тебэм иралъхъэри шцІгъанэу псы шцылэ шцІакІэ. Зэ кызыретыкыуалъуэ, шыгъур шцІхын шхъэкіэ, ар шлагъэж, псывэ шцІакІэ, мафІэр цыкІуу ешъхуэу, тебашхъэр телпІауэ дакыкІэ 40 - 45-кІэ трагъэт, псыр шцэвэщІэху. Псыр шцэвэщІа нэужь, дагъэр кышцедэри, лыр тхъуэплъ хъуху дакыкІэ 6-7-кІэ ягъажъэ, зэлащІаурэ. Абы иужькІэ бжын упщІэта, шыбжии сыр хъэжа халъхъэри, зэлащІаурэ дакыкыи 2 - 3-кІэ трагъэт, бжыныр жъэху.

Лы жъам псы шцылэ шцІакІэри тебашхъэр трапІэж, мафІэр ину зы дакыкІэкіэ, иужькІэ цыкІуу яшцІажри, аргурэу зы дакыкІэкіэ трагъэт. Апхуэдэу шцылымэ, лым мэ да-

хэ кыыхех, ІэфІ, и фэр дахэ мэхъу. Іэнэм шытрагъэуэвкІэ телпщчыым иралъхъэ, бжын гъэ-лыбжъари шыпс хуэдэу шцІэ-три тракІэж. Пастэ хуабэ и гъэсуу пщтыру яш.

Халъхъэхэр (цыхуитІ Іы-хъэ): лы гъэгъуауэ - г 400, псывэ етуланэу шцІакІэр - г 720-рз, бжынышхъэ укъэбзауэ - г 100, псы шцылэу - г 100, шыб-жии сыр хъэжауэ - гум пІэпи-хым хуэдиз.

● ЖыІэгъуэхэр

Фыгъуэ шыкуэдэм фыгъуэ шцокІуэд

- ◆ Узыуб уигъэтІысыркъым.
- ◆ УкІытэр насыпым и шыпхуэщ, нэмысым и къуэщц.
- ◆ Упщцэ шцІашхуркъым, даІуэ гуашаркъым.
- ◆ Уи длагэр къагурыуэмэ, удалэну тынщц.
- ◆ Уи жъэ жилэ унагуэм къыни, уи Іэ хуэщцэ гъунгъуэм егъэ-лъагъу.
- ◆ Уи лъэкІ нэхърэ уи гугъэ нэ-

- хъыбэмэ, уи пщэгурыгъ зэриу-дынщ.
- ◆ Уи шцэхуэ зыщцэ уегъэлпщылІ.
- ◆ Фадэ зи нэрыгъ и жып гъуа-нэщ.
- ◆ Фадафэ здашэ шцІэупщІэр-къым.
- ◆ Фыгъуэ шыкуэдэм фыгъуэ шцокІуэд.
- ◆ Фыгъуэнэдрэ нэлсейрэ зэ-тІолъхуэныкыуэщ.
- ◆ Фыз хуэмыху сэхуран Іун-кынкІэ Іээщ.
- ◆ Фызыр бзаджэмэ, лыр хэ-хэщ.
- ◆ Фимыгъэжар и хъэрэмми, ишхыр арат.

КІЗРЭФ Хъэсэнбий.

● Тхыгъэ кІэщІхэр

Дапщэ?

Дыгъужьыр жэщкІэ чэтым куэдрэ къытеурт, я нэхъыбэми, плыржэри хъэхэри зырыкІэрышам хуэдэу, мал яфІыхырти кІуэжырт. Ауэ, зырыжалэщи, бгъэр куэдрэ уэмэ – и дамэр мэкъу-тэ. Ар дыдэр къышщцІащ шхъуэжыми: мэлъхъуэжэм яубыдри птхэ хъарым ирадзаш.

Игу тригъэзэгъэн мурад иІэу, Дыгъужьым зыгуэр бгъэдыхъауэ йоупщІ: «И-и-и, джаурыжъ, пшхын иджыри мэл?!» - «Дапщэ?» - жиІащ Дыгъужьым.

● Псалъэхэм я мыхъэнэр

Лэгъунэ мылкъу

ЯПЭМ шыгъуэ унагуэм и мылкъур тІуэу ягуэшу шцытащ: унагуэу мылкъурэ лэгъунэ мылкъурэ. Лэгъунэ мылкъур зейр фызырт. Ар кызыкІырт дышчыркылу кърата Іэшымырэ уасэ ныкыуэу лым и унагуэм къранамр. А мылкъур хаб-зэмкІэ зейри абы унафэ хуэ-зыщІри фызырт. Абы лым и Іуэху хэлътэкъым: зыгуэркІэ хуей хъумэ, фызым хуит кы-мыщцІауэ ар кыгъэсэбэлъны хуиттэкъым.

Дышчыркылымрэ уасэ ны-къуэмрэ Іэш цытмэ, ар ба-гъуэрэ лым и мылкъум (уна-гъуэ мылкъум) нэхърэ нэхъыбэ шхъхуэ шцІэрт. Фызыр лІэмэ, мылкъур кызыхуэнэр бынырт, лым зыри лысыртэкъым. Ауэ зэщхъэгъусэхэм бын ямылэмэ, лэгъунэ мылкъур лысырт. Хабзэм Іэдэрт фызым и мылъ-кур уэсаткІэ и Іыхъыхэми къа-хуигъанэу.

Лэгъунэ мафІэ

НЫСАЩІЭ къашам япу пщцІфІэн, Іуэху шцэн шцыщцІ-дзэм дэж, лъэккъым шцыщ цыхъубэ нэхъыжыым ар жъэ-гум икхурейкІэ кърешцІырт, итІанэ мафІэ шцІгъанэрти, тхэ ельэурт: «Ялхъ, мы жъэ-гум игъашцІэкіэ мафІэ шумы-гъуэнкІыфІ, къэкІымрэ къаль-хумрэ Тхэм шцимыгъашцІэкіэ», - жилэрти. Абы иужькІэ ны-сэр хуиту Іуэху шцІаным бгъэ-дыхъэрт. Хабзэр ди зэманым шцІэжкъым.

● Гушылэ

КъыфІэдзэ си бзэгум

МАХУЭ гуэрым Хъуэжэ пщІантІэм дэту шу блэкІуу илгъэуащ. Сэлам къышри-хым, мыдрейми, хабзэм зри-гъэхъри, жиІащ:

- Еблагъэ, хъэщцІэ, зодгъэ-гъэлсэхуэщцІ!

Шур къыжъэ кыкІырт, ешат, къуажэми хэгъэрей шцІэтэкъыми, «къеблагъэ» кы-шыжралэм, гуфІэри кыдыдхъащ. Зыкхурегъэлтэхэри зилпыхъа шхъэкіэ, пщІантІэм шы фІэдза-плэ шцІыгъуакыым.

- Мы шыр дэнэ фІэдзэн?
- жилэри хъэщцІэр къеупщІащ Хъуэжэ.
Адыгэ хабзэм зригъэхъу «къеблагъэ» жиІа шхъэкіэ, Хъуэжэ тхъэмыщцІэ Іейуэ псэ-урти, шцІегъуэжаш.

- КъыфІэдзэ си бзэгум, - жиІащ Хъуэжэ.
Шум кыгурылуэри, шэсри дэкІыжаш.

Псалъэзэблэдз

ЕкІуэкІуы: 3. Джэдкъазым, къуалэбзум ятэт цы шабэ. 4. ... - сыргу макъ къэлуащ. 6. Іэщ ... бгъашхэмэ, уи Іупэр да-гъэ къышщцІыщ, цыхуэ ... бгъа-шхэмэ, уи Іупэм къеуэжыныщ. 8. Ерыскырт шцыпІэубыда, шымащцІэ дыдэ зман. 10. ... Іпщэ къуажэ. 12. ГъушцІ куэб-жэ зилэ гуэщцІ ... шцІэщцІ. 13. Къуаргъ лъэлпкъ. 14. ШцІакІым иІэ курыжэ, езым емыщхъу. 15. Уэс жъгъей дыдэ. 17. Кур-Іэным и зы пычыгъуэ.

Къехуы: 1. Унагуэу Іэщ пла-щэ. 2. Пхъэщхъэмыщхъэ гуа-щцІэ цыкІуу. 3. Къуныжъ Хъэж-дал игъэзашцІэ «Лэскэн хъы-джэбэ» уэрэд шцІэрылыуэ и псалъэхэр зытхэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и цыхъубэ усакІуэ. 5. Мэ дахэ къакІэрихуэ, псы Іу-фэхэм, псынащхъэхэм кы-шыкІуэ удэ: хушхъуэгуэу къа-гъэсэбэл. 6. ТелІэнщІэлын Іув. 7. Вым тралъхъэ бжыым и кІапІтым иІэ гъуанэхэм ира-гъэж башхэр. 9. Зейкыуэ къуа-жэм шыІа колхозым и пред-седателу шцыта, Социалист Лэжыгъэм и Лыхъужь. 11. Пасэрей адыгэ унахэм я шхъэр зрагъэбыдэу шцыта. 16. Бдзэ-жъей зэрэщцІ. 18. Таурыхъэм хэт фызыжъ хылэшы.

Зэхъзылхъар
МЫЗ Ахъмэдц.

		1					2		
3							4		5
				6		7			
8		9				10		11	
12						13			
				14					
15		16					17	18	

ШцІэгуэгуэм и 2-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

ЕкІуэкІуы: 5. Къелар. 6. Бажэм. 7. Ныбэр. 8. Іэнэм. 10. Мыхъу. 15. Джэдур. 16. Дзыгъуэр. 17. Былым. 18. Мывэр.
Къехуы: 1. Телъым. 2. Махуэм. 3. КІапэр. 4. МэкІуэж. 9. ШцІыб. 11. Къэзыхъ. 12. Аубыр. 13. Жыгым. 14. Уэрэд.

